

12
D. 7.

DISSERTATIO GRADUALIS,
DE
N O X A
MATERIALISMI
IN
OECONOMIA,

QUAM

Conf. Ampl. Fac. Philos. in Acad. Auroica

PRÆSIDE

D: NO PETRO KALM,

Oeconom. PROFESS. Reg. & Ord.

Reg. Acad. Scient. Holm. nec non Societ. Lit. Ups.
MEMBRO,

Publicæ censuræ modestè subjicit,

JONAS HENR. MENNANDER, Joh. Fil.

V. D. M.

TAVASTENSIS,

In Aud. Majori Die XXIII. Aprilis Ann. MDCCLX.

H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & TYPOGR. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL.

S:æ R:æ MAJ:tis
MAXIMÆ FIDEI VIRO,
Reverendissimo PATRI ac DOMINO,

**D: NO CAROLO
FRIDERICO
MENNANDER,**

S. S. Theologiæ DOCTORI CONSUMMATISSIMO,
Diœceseos Aboënsis EPISCOPO EMINENTISSIMO,
Reg. ibid. Academiae PRO-CANCELLARIO MA-
GNIFICENTISSIMO, Venerandi Consistorii Eccle-
siastici PRÆSIDI GRAVISSIMO, Scholarum per
Diœcesin EPHORO ADCURATISSIMO, Regiæ
Scientiarum Acad. Svecanæ MEMBRO
MAXIME INCLYTO,

MÆCENATI SUMMO.

Homines infra mediocritatem positi, dum audacter
Virorum, qui summis atque illustrissimis in repu-
blica officiis & negotiis præsent, limina petunt,
videntur ipsis non tantum molesti, sed nec temeritatis
& audaciæ notam effugere posse. At uti Hi Summi Nu-
minis providentia ad tantos honores adscenderant, ita
etiam illos singulari patientia & humanitate ornavit
& donavit. REVERENDISSIME PRÆSUL, Es di-
stentus variis negotiis, est multitudo clientum adiens
atrium

atrium TUUM permagna. Ast sunt TIBI etiam animi bona summa, omnes in admirationem & venerationem TUI allicientia. Patiaris igitur, MÆCENAS SUMME, pagellas hæc omni nitore destitutas, radiis splendoris fulgentissimi Nominis TUI, illustrari, Cui illas consecrare ausus sum. Ratio audaciæ multitudo beneficiorum TUORUM, REVERENDISSIME PATER, est. Abunde enim non tantum Parentem, dum in vivis fuerat, his mactare, sed & eorum numerum post obitum ejus luctuosum, ea in memet cumulando, mirum in modum augere, dignatus es. Etenim calamitatibus immerso, semper dextram porrexisti, consiliis saluberrimis animum prope fractum erexisti, nec intermisisti unquam, summo amore excogitare, qua ratione fortunam meam sublevares. Quantum TIBI, VIR MAXIME, debeo quisque jam videt; quid vero rependam nescio. Ne tamen prorsus immemor horum videar, factum hunc immaturum, in signum gratissimi subjectissimique animi, TIBI, REVERENDISSIME PRÆSUL, Sacratum esse volui. Adspicias, VIR SUMME, cernuus oro, munusculum vile gratioso vultu, meque ulteriori TUA GRATIA, Beare haud graveris. DEUS Ter Optimus & Maximus, TE, in Patriæ & Ecclesiæ emolumentum, Republicæ literariæ fulcrum, Familiæ TUÆ nobilissimæ gaudium, omniumque clientum TUORUM patrocinium, plurimos per annos, florentem vigentemque conservet; ita ex intimo pectore votet

REVERENDISSIMI NOMINIS TUI

cliens devotissimus,

JONAS HENR. MENNADER.

VIRO Admodum Reverendo atque Præclarissimo,
D:no Mag. ANDREÆ SALOVIO,
PASTORI animarum, quæ DEO in Orihveli colli-
guntur, meritissimo, vicinique Contractus PRÆPOSITO
gravissimo,
PATRONO Benignissimo.

VIRO Admodum Reverendo atque Præclarissimo,
D:no GUSTAVO ROTHOVIO,
PASTORI cœtus divini, qui in Pâlkâne floret,
meritissimo, adjacentis Districtus PRÆPOSITO gra-
vissimo,
PATRONO omni venerationis cultu ad cineres
usque colendo.

*S*Ubit jam oculos Vestros, Patroni & Fautores o-
ptimi, rudis & immatura opella, quam Nomi-
nibus Vestris ornare sustinuerim. Pœnitenda
mibi utique foret temeritas, nisi notus omnibus es-
set, favor ille singularis, quo omnes illos, qui Mu-
sis impigre litant, amplecti soletis. Suspiciatis, igitur,
humillime oro, Fautores & Patroni indulgentissimi,
chartaceum hocce donum, ea benignitate,
non qua meretur, sed quæ Vobis propria est, & cujus
auctorem sæpius participem facere voluistis. Pro Ve-
stra denique incolumitate, omni felicitatis genere or-
nanda, vota serio fundere, non prius, quam vivere,
desistam, permansurus

NOMINUM VESTRORUM

cultor humillimus,
JONAS HENR. MENNANDER.

Crederes certe homines anima rationali præditos tanta dementia teneri non posse, quin Numen aliquod, cui omnia originem suam debent, agnoscere velint. Præsentim quum Creator potentissimus juxtaque sapientissimus, ex arcana Majestatis suæ sede prodiens, sese manifestum reddere voluit, non tantum lege, quæ cordibus nostris inscripta, sed etiam operibus. Ex quibus cuiusvis constare potest, non de vera modo ipsius existentia, sed etiam de attributis perfectissimis, cultuque & veneratione, ipsi competentibus (*). Dolendum tamen, homines extitisse, qui veritatem luce clariorem prorsus negarunt. Existunt & hodie, qui, quamvis subtilius, id ipsum faciunt; varias in scenam producentes opiniones, quibus DEI existentiam & attributa impugnant, omnemque religionem veram eversum eunt: Homines bestiis se assimilantes, animæ suæ simplicitatem & immortalitatem non agnoscetes, & sic semper latam viam cupiditatibus suis pendentes. Quam pestiferum influxum ejusmodi deliria habent in rempublicam, non sinit ignorare aliquem experientia. Ut itaque res eo clarior evadat,

dat, omissis opinionibus ceteris, quas sibi fixerunt homines male subtiles, *Materialismi* noxiam & mala (prout ferunt ingenii vires,) quæ *Oeconomix* adfert, in his pagellis exponere proposuimus. Tuum tamen B. L. qua par est, modestia, benignum expetentes iudicium.

(*) *Rom.* I: 19, 20. *ibid.* II: 15.

§. I.

Non inconueniens videtur proposito nostro, breuem ideam *Materialismi* præmittere, ut melius appareant ejus confectaria. Quem cum Maxime Reverendo D. D. WALLERIO dicimus esse hypothesin, nulla alia entia, nisi corporea, vel materialia existere admittentem, DEum pro ente corporeo & animam humanam pro materiali & mortali habentem. Addam & hoc: licet nonnulli, qui materialismo sese addixerunt, DEum fortassis spiritum agnoscant (si DEum unquam admittant) animam tamen humanam corpoream, nihilque hominis superesse post mortem, præter cadaver, firmiter sibi persvasum habere videntur. Pronam itaque ad atheismum pandit viam. Præterea, quum materia aliter quam per necessitatem Physicam agere non potest, sequitur DEI & Hominum actiones, immutabili & absolutæ necessitatis legi subjici debere, providentiam & libertatem agendi nullam dari. *Vide hæc ipsa prolixius, in WALLERII Prænot. Theol. Part. I: §. 175: & seq. item Part. II: §. 31. &c.* Plurimos veterum, post *Democritum* huic sententiæ fuisse addictos, historia docet, quibus enumerandis hæc pagellæ non sufficerent. Inter Christianos, huic opinioni assensum præbuerunt: *Tatianus* *Justini Martyris* discipulus, *Irenæus*, *Tertullianus*, *Lactantius*, *Pompanatinus*, & ejus discipulus *Pertius*, *Bæhmiusque*.
Eminen-

Eminentissimus vero Materialistarum recentiorum *Hobbesius* est. Hunc secuti *Tolandus*, *Covardus*, *Thomasius* & ceteri. Vide *WALL. Phys. Rat. §. 20.*

§. II.

Posita itaque hac hypothesis, ponuntur mala hæc confectaria simul: Primo: *quod omne verum incitamentum ad religionem prorsus evertat, & sic vinculum firmissimum societatis dirumpat (*)*. Materialismus enim, præterquam quod spem & metum futuræ vitæ tollat, etiam providentiam Divinam, quæ conservatione, concursu & gubernatione constituitur, negat §. I: Quibus negatis sequitur, DEum non præbere homini motiva ad actiones bonas, neque eas dirigere ad gloriæ suæ manifestationem, indifferensque ipsi esse, utrum colatur aut non, aut quomodo fiat: Si detur qua religio, five nulla.

(*) *Quamvis religionem vinculum societatis dicamus, minime tamen, primarium ejus scopum esse, statuamus; qui felicitas aterna est. Neque excogitata est, tantum ad refrenandum plebem, uti nonnulli nugantur, cum religio omni civitate est prior. Religionem ad felicitatem reipublica plurimum conferre certissimum est. Prævis enim mentis perturbationibus, e quibus maxima mala in rempublicam propullulant, vitiisque imperantium & civium frenum imponit, virtutibusque e quibus salus publica pendet, utpote: concordia, industria, integritate in negotiis, & fidelitate, animos imbuunt; Principem, ut juste imperet & cives, ut obediant, instruit; quia omnia ad voluntatem divinam facienda esse docet. Necessitatem religionis in reipublica ipsi Gentiles agnovere. Ita Plutarchus: Potius sine sole urbs conspicienda erit, quam sine DEO & religione.*

Cicero adfert de Leg. L. II. Cap. 7. quod gentiles persuasi fuerint nihil magis hominem obligare posse, officio suo satisfacere, quam convellio de existentia DEI, itaque prescribunt leges a diu latas esse, ut ipsis robur adderent. Sic etiam Politici Antistites apud nos sentiunt, ut constet ex Legi. fund. Regni nostri §. 1. ubi verba: Religionen och den rätta Guds-tjensten är den första och kraftigaste grundwalen til et lof-ligt, samdrägtigt och waraktigt Nögemente: Ita etiam in Orat. pro Reg. Acad. Scient. Holm. Ann. 1743. habito, qua inscribitur: Om et Borgerligt Samhälles, eller et Länd och Rikes rätta styrelse, samt sätt at komma dertil, Illustrissimus Baro & Ghiliarcha H. J. WREDE loquitur, dicens: Rättstaf-sens Gudsdyrkan är Wisshetenes begynneelse, nyttig til allting, är grunden och källan til dygd, goda seder, samska, til idugt-het, och til de gäfsdors rätta bruk, som Skaparen lemnadt under de förnuftiga Creaturens hushållning; således kan aldrig något Samhälle, utom Gudsfruktans handhafwande och utöf-ning, blifwa säkert och beständande, & seqq. Pluribus hanc rem illustrare, effet in clarissimum Solem lumen inferre. Id tantum addamus: quod omnia, quæ de necessitate reli-gionis diximus, ea de Christianis nostra precipue intelligenda sint, qua uti vni Prophetarum & Apostolorum doctrina funda-m est, & sola cum politica amicissime concordat, ita etiam tunc fortius præcepta & officia, qua hec requirit, inculcare & urgere ualeat.

§. III.

RUPTO itaque vinculo societatis §. 2. panditur lata ad-morum corruptionem & disforatas via, qua reipublice plurimum nocent. Etenim Materialismus nulla moti-ua actionum a perfectionibus diuinis sumenda esse postu-lat;

lat; §. 2: Nullam aliam vitæ normam tradit, quam cuiuscunque beneplacitum atque commodum: Nulla futura vitæ spe ad virtutes excitat, neque metu futura pœnæ a vitiis deterret. §. 1: Nihil itaque impedit, quin quisque perturbationibus mentis suæ pravis velificet, aliumque pro lubitu injuria afficiat, modo id tam dextre & callide faciat, ut animadversioni legum sese surripere queat, unde non possunt non, in varias distrahi partes, unionique, qua tota quanta salus civitatis nititur, nuncium mittere (a) & de morum probitate operam non dare (b). Et quamvis lex civilis ad vincendos & coercendos adfectus sit posita; nihil fere tamen valet, quum nullo aut perverso religionis sensu reguntur & metu pœnæ sempiternæ a vitiis non detinentur (c).

(a) *Esti Script. S. autoritas quemque convincit, saluta unione civium, rempublicam persistere non posse, & contra, Matth. XII: 25. Marc. III: 24, 25. Luc. XI: 17. etiam exempla hoc ipsum comprobant, quorum insigne est Romanum imperium. Quamdiu in illo concordia viguit, stetit & floruit; ac ubi Pompeji & Caesaris discordia in factiones distractum, brevi eversum est.*

(b) *“Quando religio animi levitate & libidine ac protervia, pessumdat, pessumdat etiam respublica, ex corruptis & pravis moribus, qui simul introducuntur. Polyb. L. VI. Cap. 54, 55. Idem Polyb. in libro citato: Ille reipublica statuta optabilis & firmus est, in quo & privatim sancte innoxieque vivitur, & publica iustitia & clementia vigent. Rom. KÖNIG in Lärdoms-öfning 3. Tom: 3 et Nisse, der Inbyggarens äro aflediga och ivanartiga, kan Regeringen omöjligt gen. hafva bestånd. Et sådant Nisse är utan styrelse, ty där är ingen enighet.”*

(c) *“Utian tron om en Gudomelig Förshyn, som straffar”*
 A 3 *“det*

“Det onda, är ingen säkerhet för den människliga sammanlefnas
 “den: icke heller för Öfverheten, hwilkens lif stode i dens
 “händer, som föraktade sitt eget. Undersåtarena skulle lefwa
 “sig emellan, i en stadig oro, mistroende och bekymmer: och
 “wore ingen synd så stor, som icke begicks för egenmytta och
 “vinnings skull; allenast en wore slug nog at se sig före, at
 “icke blifwa rögd. Huru mycket försåt, otrohet, bedrägeri,
 “m. m. skulle icke gå i swang? Österhåll, tacksamhet, red-
 “lighet, måttelighet, som göra så mycket til lefwerhets tryggs-
 “het och nöje, skulle wara Landsflugtige. Sedernas fördärf
 “och skadeliga smitta skulle sätta hela Riket i en nestlig swag-
 “het, som ögonstänkligen skulle tilskynda dess ödegång.” *Kö-
 nig lib. cit. in Praefat. Tom. II.*

§. IV.

A Slumta hac hypothesi, etiam contentus Magistratus, le-
 gum & juramenti infertur, immo fere omnis integritas
 & fides in negotiis tollitur, quæ res maximi momenti in
 republica sunt (a) Etenim quum de DEo ejusque volunta-
 te Sanctissima utcunque quivis sentire potest: §. 2: Nulla
 spes præmii, neque metus futuræ vitæ datur §. 1: quid
 obstat, quin facile ad contentum magistratus depelli possit,
 Principisque statuta minime servanda esse putet, præser-
 tim cum libertati ipsius invisa videntur; Jurisjurandi fi-
 dem labefaciet, pactis contradibusque fidem renuntiet, mo-
 do habitu, prava sua consilia occultandi gaudeat.

(a) SENEC. Thyest: ubi non est pudor, nec cura ju-
 ris, nec Sanctitas, pietas & fides, instabile regnum est. CI-
 CERO: Jus & æquitas vinculum civitatis.

§. V.

Materialismus etiam securitatem in societate civili consequendam, turbat & removet. Sublato enim metu Numinis & spe alterius vitæ. §. 1, 2. Corruptis moribus & dissoluta unione. §. 3: Spretis legibus & eversa fide. §. 4: Nihil superest, quam quod semper metuendum sit, ne ab ejusmodi Hominibus aut eludamur aut vis nobis inferatur.

§. VI.

Porro Materialismus his ipsis diligentiam tollit, omnemque studium, præclari quid suscipiendi, conandi & experiundi, prohibet. Præter enim quod fatum quodammodo infert, qua opinio absolutam necessitatem rebus imponit, ut nec in melius mutari neque in pejus abire, vel ullo quoque modo variari possint, vid. WALL. in prænot. Theol. Part. 2. §. 37. Atque sic frustraneum esset diligentiam adhibere, vanum aliquid conari & experiri, quod ipsum tamen mandato divino contrariatur; Etiam securitate, fide, integritate, & jurejurando sublati, per antea dicta, simul tollitur diligentia omnis, omne studium aliquid præclari agendi; cui bono enim esset aliquam industriam singularem in re quadam utili adhibere, cum opes multo labore atque sudore, jure licet, conquestæ aliorum saepe libidinem, avaritiam ac pravas cupiditates tantum irritarent.

§. VII.

Hicce præstruâ luce meridiana clarius evadit damnum, quod materialismus Oeconomix tantum non omni adfert.

adfert. Neminem ignorare existimamus, quid sit Oeconomia, quodque in privatam & publicam dispesci siveverit, itaque hac in re multi non sumus. Etsi ex supra demonstratis cuique, nisi talpa coecior esse velit, jam constare potest, quanta mala, quantamque noxam materialismus Oeconomiae adferat, quantamque moram huic studio ponat; lubet tamen nonnullis ulterius rem adumbrare. Agricultura primam partem Oeconomiae constituit, quæ non tantum præcipuum victum hominibus, sed etiam rudes materias ad vestimenta, domus &c. præbet, immo certo respectu fundamentum cæterarum artium est. Sed requirit *Agricultura* jam magnam diligentiam & multum laboris, quia hortum Eden non amplius licet inhabitare. Ast quodnam, quæso, desiderium, quamnam voluptas, quodnam incitamentum ad diligentiam adhibendam in excolenda terra, sublata securitate, unione & timore DEI, per supra demonstrata; semper enim agricolæ timendum, ne labor & sudor exantlatus, bonæque acquisita a potentiori vi aut dolo aut alio modo, rapiantur, præsertim rure, ubi difficilius auxilium obtinetur quam in urbibus? Quam cito langvescerent Fabricæ, (quibus contemptis vel segniter cultis, respublica vita fere privatur,) hac *hypothesi* assumpta, quæ unionem integritatemque in promissis & contractibus, securitatem, diligentiamque, per demonstrata, evertit? Sic etiam se res haberet cum re *Metallurgica*, sine qua mortalium vita prorsus misera esset. Sic cum Commerciis, quæ optimis modis felicitatis regni promovendæ, merito adnumerantur, quæque sine securitate, fide & diligentia florere nequeunt. Ponamus e. g. Gubernatorem alicujus provinciæ, aut judicem, aut Geometram, aut Præfectum reddituum, aut multos alios in munere publico constitutos *Materialismo* assensum præbere, simulque cupiditate auri ardere; quanta, quæso, mala quanta & quam multa lethalia vulnera omni industriæ, omni

prope-

propemodum œconomia infligere valerent! omnem ardorem, studium omne, in œconomicis aliquid magni efficiendi penitus exstinguerent. Ponamus ulterius Magnates quosdam, atque etiam nonnullos alios, qui ultra plebem sapere volunt, hac opinione imbui; ex eis illa cito propagatur in famulitia illorum, & exinde tandem in vulgum; inferiores enim plerumque superiorum & cogitata, & dicta, & facta imitari gestiunt; quid autem tum? infima plebs non conspicit nexum inter infinita mala *materialium* concomitantia, hinc pravis suis cupiditatibus omnem januam aperit: Nulla deinde securitas, nullum jus jurandum sanctum; violato autem jure jurando, leges civiles vi prope omni destituuntur. Ex hisce sole clarius patet, quam noxia, imo omni peste peior sit tolerantia opinionis hujus in omni civitate.

§. VIII.

Possent hæc ipsa prolixius demonstrari; sed angustia temporis & facultatum, qua premimur, brevitatis studium injungit. Tamen vel ex hisce constare posse existimamus, quam pestiferum influxum habeat *Materialismus* in œconomiam, quamque necessarium sit, antequam in vulgus propagentur, ejusmodi opiniones & fisiones novas in negotia universitatis influentes, in boni ordinis nec non decori civilis ruinam tendentes, suffocare, ut simul suffocentur turbæ & omnia mala, quæ ciere posse experientia docet. Quæ autem jam de *Materialismo*, malisque ejus, ac noxia, quæ propemodum omni œconomia adfert, dicta sunt, mutatis mutandis etiam de contemptu omnis religionis, neglectuque cultus Summi Numinis, in plurimis valere, quisque facili negotio perspicit.

O! Felicem itaque Patriam nostram Sveciam, immo felicissimam, ubi lux vera radiis densissimis lucet, religio
B vera

vera viget, de DEO omnes recte sentiunt, loquuntur & scribunt. Hac luce collustrata, Rex noster mitissimus iuste imperat, subditi Regem amant illique obediunt; pietati & bonis moribus student. Avertat DEUS illa tempora, quibus Svecia bonum hoc Auro non vendibile, lacrymis remotum conqueratur! Simus itaque semper memores Datoris, ne Summus rerum Arbiter, ipso neglecto, iuste nos negligat: Floreant ergo apud nos pietas vera, concordia & boni mores, ut his mœniis contra quosvis insultus muniti, fructibus laboris quiete fruamur, Deumque semper glorificemus,

Cui SOLI GLORIA!

